

(Ne)plodnost v kontextu duchovních potřeb člověka

Pracovní list

Tento pracovní list vznikl za finanční podpory Ministerstva zdravotnictví ČR (projekt 33/22/PPZ In Time 2 - zodpovědně, erudovaně, plánovaně a připraveně k rodičovství).

Pedagogická
fakulta

FAKULTNÍ NEMOCNICE®
OLOMOUC

Instrukce:

Dobře si prostudujte edukační kartu a prezentaci se stejnojmenným názvem. Poté do pracovního listu postupně doplňujte chybějící údaje. Budou po Vás také požadovány další úkoly – odpovědi na položené otázky. V případě nějaké nejasnosti se znovu vraťte k uvedené prezentaci a edukační kartě. V tomto pracovním listu se dozvíte i zcela nové informace, můžete si také prostudovat další studijní materiály, na které vás budeme průběžně odkazovat (viz úkoly PRO ZÁJEMCE).

Nejprve se zaměříme na obecnou terminologii, která se přímo vztahuje k našemu tématu.

Úkol 1: V textu, který je níže doplňte chybějící slova či sousloví tak, aby byl text po věcné stránce správný.

V odborném (demografickém) slovníku plodnost neboli fertilita vyjadřuje . Není to totéž jako porodnost (natalita), což je ve skutečnosti

.

Aby populace nevymřela, je potřeba dosáhnout minimálně hodnoty na jednu .

V běžné komunikaci se plodnost považuje za schopnost ženy / muže zplodit potomka, samozřejmě z vlastních buněk (je tady totiž také možnost mít dítě z nebo dárce, případně z obou darovaných gamet - pohlavních buněk).

Opakem plodnosti je tedy (nebo také). Z lékařského hlediska je považována za , a to jak u ženy, tak u muže, přičemž příčin neplodnosti je celá řada. Jednou z nich je i .

U ženy můžeme o neplodnosti ve smyslu nemoci mluvit tehdy, jestliže je žena z hlediska věku v období. Běžně také mluvíme o tzv. věku. Je to období od do tzv. .

kdy žena může (v případě plného zdraví) normálně otěhotnět. Jinými slovy, před tímto obdobím je dívka přirozeně .

Stejně tak je přirozeně neplodná žena věku, u níž již došlo k vyhasnutí funkce ( ). Určit přesnou věkovou hranici fertálního období však není možné, je to poměrně . Můžeme určit jen přibližnou hranici. Z hlediska demografického se za fertální věk považuje věk . je také zákonem daná věková hranice pro možnost provést u ženy tzv. .

Úkol 2: Nyní uveďte, jaké pocity a potřeby, podle Vás, převažují u žen mladých, které primárně netouží po mateřství.

Např. strach z nechtěného otěhotnění; obavy, že je dívka / mladá žena skutečně těhotná (při výpadku menstruace); nerozhodnost v případě skutečného těhotenství, a s tím spojené strachy, jak tuto situaci zvládnout, zvláště když není ve stabilním partnerském vztahu apod.

Úkol 3: A nyní uveďte, jaké pocity a potřeby očekáváte u žen, které již jsou podstatně starší (nad 40, případně 45 let), rovněž ve vztahu k těhotenství / mateřství. Zaměřte se také na ženy / páry, které procházejí procesem opakované asistované reprodukce, na jejich psychické a duševní rozpoložení. Jakými stavy, podle Vás, procházejí, v případě, že se jedná o jejich vlastní pohlavní buňky nebo v případě, že jsou odkázáni na buňky darované?

Např. velká touha po dítěti; úzkostné stavy, spojené s vyšším či vysokým věkem a obavy z bezdětnosti; strach z opětovného neotěhotnění; nepříjemné stavy, spojené s užíváním vysokých dávek hormonů při léčbě, která je součástí tzv. umělého oplodnění (IVF); výkyvy nálad, z důvodu náročné hormonální terapie; podrážděnost; strach, že asistovaná reprodukce nebude úspěšná, že pár zůstane bez dítěte; smutek; deprese; v případě darovaných pohlavních buněk (vajíček nebo spermií) obava z toho, že dítě nebude biologicky daného rodiče, případně rodičů; strach z neznámého (dárce jsou anonymní, je zde tedy spousta otazníků, jak v souvislosti s dárce, tak v souvislosti se zatím nenarozeným dítětem) apod.

Úkol 4: V této souvislosti se nyní podívejte na toto video, s názvem „Cesta za naším miminkem / neúspěšné IVF, nastavení mysli“.

<https://www.youtube.com/watch?v=CIUxtRAZm40>

Úkol 5: Jak byste popsal/a stav, kterému říkáme emoční / duchovní tíseň, a kdo se podle Vás – ve vztahu k (ne)plodnosti – může do takového stavu dostat?

Velmi intenzivní, nepříjemné a stresující pocity, které jedince doslova až paralyzují ... Např. žena, která se dozvěděla „krutou“ pravdu, že nemůže mít děti, nebo že její šance na otěhotnění s vlastními buňkami je mizivá; žena, která potratila, tím spíše, když se jednalo o dlouhodobou neplodnost, dítě z opakovaného pokusu IVF, ale také žena, která porodila mrtvé dítě, nebo jestliže její dítě zemřelo během porodu či po porodu atd.

Aby nedošlo k totálnímu kolapsu organismu, který běžně označujeme jako tzv. syndrom vyhoření (burn-out syndrom), je třeba posilovat všechny stránky osobnosti, včetně té duchovní.

Úkol 6: Podívejte se na následující video, kde je velice jednoduchým způsobem – na příkladu šestistěnu – vysvětleno, co je součástí naší „životní opory“, které stěny tento pomyslný šestistěn tvoří, aby k syndromu vyhoření nedošlo. Viz „Budujte svůj šestistěn“ – přednáška Maxe Kašparů:
<https://www.youtube.com/watch?v=L4S6TmlwdEY>

Úkol 7: Jak byste popsal/a svůj „šestistěn“ v intencích toho, co říkal řečník v tomto videu? Co je pro Vás osobně z toho nejdůležitější?

Úkol 8: Jak běžně označujeme adaptační / antistresové strategie, které používáme v zátěžových situacích, které nám pomáhají zvládnout stres, ať již v rovině psychické či spirituální?

- a) copingové strategie   Správna odpověď:
b) dopingové strategie
c) eliminační strategie
d) deliminační strategie

a)

Úkol 9: Co přesně znamená pojem „well-being“, a jak, podle vás, tento pocitový stav souvisí s plodností / neplodností (zapište do textového pole níže)?

- a) fyzické zdraví   Správna odpověď:
b) antistresová praktika, např. meditace
c) zdravý životní styl
d) životní pohoda

d)

Např. dívka či žena, která je plodná, ale nepřeje si otěhotnět, a přitom otěhotní, bude mít narušen pocit životní pohody, případně bude v menší či větší nepohodě; a naopak; žena, která si moc přeje otěhotnět, a které se to dlouhodobě nedaří (např. jestliže je neplodná), bude ve velké životní nepohodě apod. Dlouhodobě silně narušený pocit well-being-u může být pro daného jedince velmi stresující, může vést k frustraci, depresi apod.

Nyní se zaměříme na širší souvislosti životní pohody, tj. i její duchovní stránku.

Úkol 10: Také v tomto textu doplňte chybějící slova, s cílem dotvořit věcně správný text.

Je důležité si uvědomit, co to vlastně spiritualita je. Jde o , cestu a vztah k hledání životních hodnot pravdy, etiky, smyslu a cíle života, vedoucí k životní moudrosti a humanitě v souladu s určitým vyššími („vesmírnými“) zákonitostmi. Někdy hovoříme o tzv. vyjádření spirituality: v dimenzi jde o vztah s transcendentem, tj. Bohem nebo jinou nejvyšší mocí řídící lidský život; v dimenzi to je vztah jedince k sobě samému, k jiným osobám a k prostředí, ve kterém žije, přičemž jde o nepřetržitý, prolínající se vztah mezi těmito dvěma dimenzemi. Spirituální potřeby představují prostředek k dosažení tzv. duchovního .

Úkol 11: Jaký je, podle Vás, vztah mezi spiritualitou a religiozitou? Vyberte odpověď, která je nejbližší Vašemu názoru a případně dále ji specifikujte (do textového pole níže).

a) Spiritualita znamená duchovnost a je to totéž, co religiozita (zbožnost, náboženskost), tedy jedná se o synonyma.

Vaše volba:

b) Religiozita je duchovnost v nejširším slova smyslu, je to pojem, který je významově daleko širší než pojem spiritualita

c) Religiozita znamená zbožnost, náboženskost a je to součást spirituality (což se nejčastěji překládá jako duchovnost), jinými slovy, spiritualita (u všech lidí) je velmi široký, komplexní pojem, který zahrnuje také religiozitu (u některých lidí)

d) Spiritualita znamená zbožnost, náboženskost, tedy religiozitu.

Úkol 12: Jaké duchovní či náboženské praktiky, podle Vás, mohou člověku pomoci ve stresové situaci, např. z důvodu dlouhodobé neplodnosti, opakovaného neúspěchu při IVF, při potratu či smrti novorozенého dítěte apod. Dokážete si představit nějaké spirituální či přímo religiozní způsoby řešení těchto velice stresových životních situací?

Např. meditace, jóga, rozhovory s duchovním, modlitby, vzývání svatých apod.

A nyní se soustředíme na spirituální souvislosti asistované reprodukce, která je nejčastějším způsobem léčby neplodnosti. Zaměříme se na vybraná náboženství, abychom si ujasnili, jak na asistovanou reprodukci nahlíží. Nejprve se budeme věnovat základním monoteistickým náboženstvím, tj. judaismu, křesťanství a islámu. Potom se zaměříme na vybrané polyteismy, a to hinduismus, taoismus a buddhismus (buddhismus sem zařadíme, i když někteří polemizují s tím, zda je buddhismus skutečně náboženstvím, protože pojem „bůh“ nezná).

Úkol 13: Co víte o judaismu ve vztahu k manželství a rodině?

Např. židé kladou velký důraz na rodinu, přičemž plnohodnotnou rodinu podle nich tvoří muž a žena, coby manželský pár, a děti; mívají větší počet dětí; děti jsou pro ně požehnáním, naopak neplodnost je velkou tragédií apod.

Zdroj: Židovský mikulov.cz, on-line, 2020. Dostupné z: <<https://zidovsky-mikulov.estranky.cz/clanky/symboly-zidovskeho-zivota.html>>.

Metoda asistované reprodukce IVF je většinou židovské společnosti přijata, existují však jisté debaty o tom, jak by měla probíhat. Při využívání této metody je nutný dohled rabína, v tom smyslu, aby nebyl porušen židovský zákon.

Židovský zákon výjimečně dovoluje darování ženských a mužských pohlavních buněk - záleží na výkladu konkrétního rabína. Důležitou otázkou ale vždy bylo, kdo bude biologickou matkou narozeného dítěte - jestli žena, která jej odnese v děloze a porodí, nebo žena, která darovala své pohlavní buňky pro umělé oplození. Na základě této otázky byl vydán zákon, který určil, že matkou dítěte počatého pomocí metody IVF bude žena, která dítě odnese a porodí. Identita dárkyň pohlavních buněk není známa, je ale možné, aby příjemci pohlavních buněk zjistili v národním registru náboženské vyznání dárkyně. Ortodoxní rabíni totiž zastávají názor, že dítě je židovského vyznání pouze v případě, že je židovského vyznání také dárkyně pohlavních buněk, nikoliv jen žena, která jej porodí (v souladu s výkladem, že židem je ten, kdo se narodí z krve židovské matky) (Silber, 2008; Sallam a Sallam, 2016).

Úkol 14: Co víte o křesťanství ve vztahu k manželství a rodině? A která křesťanská církev je nejpřísnější ve vztahu k asistované reprodukci?

Např. manželství a rodina jsou pro křesťany velice důležité instituce; neplodnost je vnímána silně negativně apod.; Z křesťanských církví je vůči asistované reprodukci nejpřísnější římskokatolické křesťanství atd.

Zdroj: Pikist.com, on-line, 2020. Dostupné z: <<https://www.pikist.com/free-photo-xuyn/cs>>.

Ostatní křesťanské církve (oproti církvi římskokatolické) jsou vůči metodám asistované reprodukce poměrně liberální. Vážnou výhradu mají vůči přijetí darovaných (pohlavních) buněk a embryí. Nejliberálnější postoj k asistované reprodukci zauímají Českobratrská evangelická církev a církev Československá husitská.

Úkol 15: Stručně naformulujte postoj muslimů k manželství, rodičovství, (ne)plodnosti a IVF. Vnímáte nějaký rozdíl mezi sunitskými a šíitskými muslimy, pokud jde o přístup k IVF? Poté si přečtěte níže uvedený text, který Vám připomene některé souvislosti.

Zdroj: Pxhere.com, on-line, 2020. Dostupné z: <<https://pxhere.com/cs/photo/1447861>>.

V souladu s Koránem jsou muslimské společnosti silně orientovány na manželství a rodičovství. Plození dětí v manželském svazku je spojeno s velkou úctou samotného proroka Muhammada. Sociální postavení, důstojnost a sebeúcta muslimské ženy úzce souvisí s jejím plodícím potenciálem (Serour, 2008). Zatímco neplodná žena je muslimy považována za méně váženou nebo dokonce méněcennou, žena, mající děti má vysoký společenský kredit. Proto je pro ně příznačná také podpora všeho, co může přispět k plnohodnotné muslimské rodině, kde jsou kromě muže a ženy také děti, které z tohoto svazku vzešly. Reprodukční medicína jako taková tedy v islámu není zavrhována, zavrhovány jsou jen některé její postupy. Ve většině muslimských zemí, v nichž žijí sunitští muslimové se tedy metody asistované reprodukce, včetně IVF, omezují pouze na manželské páry. Použití darované gamety (pohlavní buňky), stejně tak náhradní (neboli surogátní) mateřství není dovoleno (Inhorn, 2006; Clarke, 2006). Praxe asistované reprodukce v šíitských muslimských komunitách ale navazuje na fatwu vydanou ajatolláhem Ali Husajnem Chameneím v roce 1999, která – za určitých podmínek – umožňuje vstup třetí osoby do reprodukčního cyklu manželů, tedy možnost přijetí darovaných pohlavních buněk. Za určitých podmínek je možné i náhradní mateřství (Sallam a Sallam, 2016).

Zdroj: Hospodářská a kulturní studia, on-line, 2019. Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=2015:hinduismus_-_svatebni_tradice>.

Úkol 16: Z níže uvedených vyberte správné / správná tvrzení:

a) Hinduisté absolutně nesouhlasí s praktickými asistovanými reprodukčními postupy.

Ano
Ne

b) Hinduistické náboženství je velmi tolerantní, a to platí i o vztahu hinduistů k asistované reprodukci.

Ano
Ne

c) Hinduisté preferují asistovanou reprodukci s pohlavními buňkami dotčeného manželského páru.

Ano
Ne

d) Hinduisté požadují, aby případným dárcem spermií byl blízký příbuzný neplodného manžela.

Ano
Ne

Zdroj: Sdružení pro integraci a migraci, on-line, 2020. Dostupné z: <https://www.migrace.com/cs/clanky/1092_interkulturni-setkani-buddhismus>.

Úkol 17: V níže uvedeném textu doplňte chybějící slova, aby byl text věcně správný.

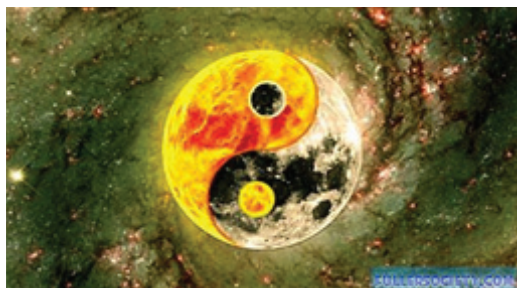
Buddhismus je ve vztahu k asistované reprodukci také velmi náboženstvím.

pářům umožňuje použití bez omezujícího přístupu k tomuto léčebnému postupu.

Povoleno je také dárcovství .

V buddhistické tradici má však dítě počaté z darovaného genetického materiálu právo setkat se se svými

rodiči, jakmile dosáhne (Yingar, Har a Loke, 2015).

Zdroj: Taoismus a konfucianismus: jednota a boj protikladů, on-line, 2020. Dostupné z: <<https://cs.fullersociety.com/3236999-taoism-and-confucianism-the-unity-and-struggle-of-opposites>>

Hlavní myšlenkou konfucianství je učení lidí k dodržování morálních zásad. Postoj čínských náboženství k neplodnosti a metodám asistované reprodukce je ovlivněn třemi hlavními hodnotami: reprodukce, záchrana života a podpora zdraví, potěšení. Základní myšlenkou je, že by nemělo být do přirozeného reprodukčního cyklu zasahováno nikým zvenčí, protože je tím narušena přirozenost „tao“, nicméně toto řešení je akceptovatelnější než nemít potomky vůbec. Metoda inseminace spermiemi je pro dárci akceptovatelná, nicméně muži je často odmítána, protože muži jsou přesvědčeni o přítomnosti jin nebo jang v jejich spermatu, a tyto složky jsou nezbytné pro jejich zdraví a život.

Úkol 18: PRO ZÁJEMCE – Pod tímto odkazem najdete podrobnější informace o přístupu vyznavačů nejrůznějších náboženství k asistované reprodukci (IVF):

<https://ivf-worldwide.com/education/introduction/ivf-global-perspective-religious.html>

Úkol 19: Jak byste popsal/a svoji spiritualitu, co je pro Vás z tohoto hlediska důležité? Věříte v něco nadsmyslového, něco nadpřirozeného, posvátného apod.? Praktikujete nějaké činnosti (rituály), které mají duchovní podstatu a smysl? Případně, znáte ze svého blízkého okolí někoho, pro nějž je jeho duchovní svět či přímo náboženství životně důležité? Jak se to v jeho životě projevuje?

Použité zdroje

- CLARKE M. Shi'ite Perspectives on Kinship and New Reproductive Technologies. ISIM Review, 2006; 17, pp. 26–27. Dostupné z: <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/17060/ISIM_17_Shiite_Perspectives_on_Kinship_and_New_Reproductive_Technologies.pdf?sequence=1>. [cit. 2020-08-28]
- HŘIVNOVÁ, M., CICHÁ, M., SOFKOVÁ, T., HEIDEROVÁ, H., a kol. IN TIME - zodpovědně, erudovaně, plánovaně a připraveně k rodičovství. Formování a rozvoj zdravotní gramotnosti v oblasti reprodukčního zdraví u mladých dospělých (studentů vysokých škol). Praha/Olomouc: Ministerstvo zdravotnictví ČR/Univerzita Palackého, 2020. 211 s. ISBN 978-80-244-5919-6.
- INHORN, M. C. Making Muslim babies: IVF and gamete donation in Sunni versus Shi'a Islam. Cult Med Psychiatry, 2006; 30, pp. 427–450. Doi: 10.1007/s11013-006-9027-x Dostupné z: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1705533/>>.
- KAŠPARŮ, M. „Budujte svůj šestistěn“. YOUTUBE.com, on-line. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=L4S6TmlwdEY>>. [cit-2020-10-08].
- QIAO, J., FENG, H. L. Assisted reproductive technology in China: compliance and non-compliance. Translational Pediatrics, 2014, 3(2), pp. 91–97. DOI: 10.3978/j.issn.2224-4336.2014.01.06. Dostupné z: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4729105/>>.
- SALLAM, H. N., SALLAM, N. H. Religious aspects of assisted reproduction, on-line. Facts Views Vis Obgyn, 2016, Mar 28, 8 (1), pp. 33–48. Dostupné z: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5096425/>>. [cit-2020-9-16].
- SEROUR, G. Islamic perspectives of ethical issues in ART. In Rizk B, Garcia-Velasco J, Sallam H, Makrigiannakis A, (eds.). Infertility and Assisted Reproduction. Cambridge University Press, 2008, pp. 737–740. Dostupné z: <<http://www.bioline.org.br/pdf?mf05030>>.
- SILBER, S. Infertility, IVF and Judaism. In Rizk B, Garcia-Velasco J, Sallam H, Makrigiannakis (eds.). Infertility and Assisted Reproduction. Cambridge University Press, 2008, pp. 728–731. Dostupné z: <<http://www.bioline.org.br/pdf?mf05033>>.
- YING, L. Y., HAR, L., LOKE, A. The experience of Chinese couples undergoing in vitro fertilization treatment: perception of the treatment process and partner support. PLoS One. 2015. DOI: 10:e0139691. Dostupné z: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4592197/>>.
- Cesta za naším miminkem / neúspěšné IVF, nastavení mysli, on-line. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=CIUxtRAZm40>>. [cit-2020-9-20].
- EUROPEAN SOCIETY OF HUMAN REPRODUCTION AND EMBRYOLOGY, on-line. Dostupné z: <<https://www.eshre.eu/en>>. [cit-2020-9-18].
- IVF-WORLDWIDE.com, on-line, 2018. Dostupné z: <<https://ivf-worldwide.com/education/introduction/ivf-global-perspective-religious.html>>. [cit-2020-9-10].